

Innst. S. nr. 175

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:64 (2005-2006)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I utgangspunktet kan det gi positive virkninger for kundene at offentlig eide virksomheter konkurrerer med private virksomheter.

Konkurranse mellom offentlige og private virksomheter reiser samtidig en rekke spørsmål knyttet til rolleavklaring og konkurranse på like vilkår. Slike spørsmål er lite avklart i lovverket, og blir bare delvis dekket av konkurranseloven og lov om offentlige anskaffelser.

En ekspertgruppe oppnevnt av Moderniseringsdepartementet og Konkurransetilsynet utredet i 2004 ulike forhold som hindret konkurranse på like vilkår og virkemidler for å sikre likeverdig konkurranse. Ekspertgruppen kom med blant annet følgende anbefalinger:

- Stram regulering av kjernevirksomheten for å nøytralisere myndighetsbestemte særfordeler, blant annet i forhold til utbyttekrav og avkastningskrav.
- Det offentlige bør bare engasjere seg i konkurransemarkeder når det kan godtgjøres at det finnes synergieffekter mellom kjernevirksomheten og den konkurranseutsatte virksomheten.
- Dersom offentlig virksomhet skal operere i konkurranseutsatte markeder, må inntektene fra den konkurranseutsatte delen også dekke en riktig andel av felleskostnader. Det vil si at inntektene fra den konkurranseutsatte virksomheten må dekke de fullfordelte kostnadene. Dette er altså strengere

enn konkurranserettens krav til at merkostnader skal dekkes.

- Den konkurranseutsatte virksomheten bør organiseres i egne juridiske enheter som er ledermessig, personalmessig og fysisk atskilt fra den skjermede virksomheten.

I tillegg må den konkurranseutsatte virksomheten og den skjermede virksomheten ikke ha eiendeler i hverandre. Eventuelle offentlige eierinteresser bør forvaltes direkte av kommunen.

Virksom konkurranse på like vilkår er nødvendig for å sikre innbyggerne best mulige tjenester. Forslagsstillerne mener derfor det trengs et tydelig regelverk på dette området for å sikre at konkurranse mellom offentlig eide og private virksomheter skjer på like vilkår.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen foreslå regler som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private virksomheter i tråd med anbefalingene i rapporten: "På like vilkår? En analyse av konkurranse mellom offentlige og private foretak", utarbeidet på oppdrag fra Moderniseringsdepartementet og Konkurransetilsynet, og som beskrevet i dette forslaget."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, fra Høyre, Torbjørn Hansen og Petter Løvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingvild Vaggen Malvik, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn, fra Senterpartiet, lederen Lars Peder Brekk, og fra Venstre, Gunn Berit Gjerde, viser til at kommunene

på flere områder kan operere i direkte konkurranse med private aktører, både i egenregi og ved bruk av selskaper. Komiteen viser til at en rekke kommuner de siste årene har opprettet selskaper som skal konkurrere med private aktører på transport og håndtering av næringsavfall. Komiteen mener det i utgangspunktet bør være like konkurransevilkår når det offentlige og private opererer på forretningsmessig basis i samme marked.

Komiteen er kjent med at en ekspertgruppe, som i 2004 vurderte problemstillinger som oppstår i konkurranse mellom offentlig og privat virksomhet, i sin rapport "På like vilkår?" foreslår generelle anbefalinger på dette området.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at eventuelle tiltak som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private aktører, må vurderes ut fra et bredere samfunnsmessig perspektiv enn bare økonomiske hensyn. Det er også viktig at kommunene har mulighet til å kunne velge å utføre tjenester i egenregi og i den organisasjonsform som er mest hensiktsmessig.

Komiteen mener det er behov for økt fokus på Eierrollen i kommunene. Dette for å sikre at det ikke forekommer brudd på eksisterende regelverk, som statsstøtteregele, habilitetsregle og konkurranseloven. Offentlige støtteordninger må utformes på en ryddig måte, så det ikke forekommer kryssubsidiering i strid med EØS-regelverket.

Komiteen mener at enkeltmenneskets behov bør stå i sentrum både når det gjelder innholdet i og organiseringen av velferdstilbudene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at Regjeringen er opptatt av å styrke det offentliges ansvar og rolle innen de sentrale velferdsoppgavene som helse, omsorg og utdanning. Flertallet er enig i at kommersialisering på disse områdene må motarbeides.

Flertallet er enig i departementets vurdering i brev til komiteen av 21. april (vedlagt) om at det ikke er hensiktsmessig å foreslå regle i tråd med anbefalingene i "På like vilkår?" nå, uten å vurdere disse i en bredere sammenheng og uten at aktuelle alternativer vurderes. Flertallet viser for øvrig til at enkelte sektorer ikke egner seg for konkurranseutsetting. Forslaget kan derfor ikke støttes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det kan gi positive virkninger for kundene, både forbrukere og næringsliv, at offentlig eide virksomheter konkurrerer med private virksomheter. Konkurransen må skje på like vilkår og det må være klare retningslinjer som sikrer at dette er tilfellet. Regelverket må være det samme over hele landet slik at næringslivet har forutsigbare rammer å arbeide under. Derfor kan det ikke være opp til hver

enkelt kommune å organisere konkurrerende virksomhet etter eget ønske, det må skje innenfor de rammer som settes nasjonalt. Skal konkurransen fungere på en måte som legger til rette for flere alternativer, må rammene for dette være tydelige og lett forståelige både for offentlig og privat sektor.

Disse medlemmer viser til at ekspertutvalget avsluttet sitt arbeid i 2004 og at det er kommet mange og klare signaler fra næringslivet om at det haster med å få på plass et ryddig regelverk.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreslå regle som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private virksomheter med utgangspunkt i anbefalingene i rapporten "På like vilkår? En analyse av konkurranse mellom offentlige og private foretak" i løpet av 2006."

Komiteen ønsker en sterk og effektiv offentlig sektor som gir innbyggerne tjenester av høy kvalitet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at dersom anbefalingene i rapporten "På like vilkår?" blir iverksatt, i tråd med mindretallets forslag, vil det begrense kommunens adgang til å organisere tjenestene på best egnet måte til det beste for innbyggerne.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at flertallet i komiteen er mer opptatt av å skjerme offentlig virksomhet enn å tilby lik konkurranse mellom offentlige og private foretak.

Disse medlemmer mener innbyggerne får den beste tjenesten med konkurranse og ryddighet mellom offentlig og private foretak.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti og Venstre meiner at andre sektorar enn sentrale velferdstenester som omsorg og skule er betre eigna for konkurranseutsetjing. Målet er å sikra innbyggjarane det beste tilbodet. På nokre områder kan konkurranse både gi meir effektive og betre tenester. Desse medlemene meiner difor at ein må sjå på sektor for sektor innan offentlig verksemd når ein skal vurdere konkurranseutsetjing.

Desse medlemene vil ha auka merksemd på å utvikla tenestene i offentlig sektor. Staten må vera ein pådrivar for omstilling i offentlig sektor. Dette krev auka fokus på eigarrollen i kommunane, og offentlege støtteordningar må ikkje få ei utforming som sprer mistanke om kryssubsidiering i strid med EØS-reglane.

Desse medlemene meiner det er viktig med rettferdig konkurranse i dei sektorane ein åpner for konkurranse mellom offentlege og private aktørar. På ein-skilde område treng me klårare reglar for konkurransen. Desse medlemene vil difor be Regjeringa i statsbudsjettet for 2007 å gjera greie for sitt arbeid med å sikra konkurranse på like vilkår på dei

områdene også private tjenesteytarar utfører oppgåver for det offentlege i konkurranse med offentlege utøvarar, og gjer framlegg om følgjande forslag:

"Stortinget ber Regjeringa i statsbudsjettet for 2007 å gjere greie for sitt arbeid med å klårgjere reglane for konkurranse på like vilkår på dei områda også private tenesteytarar utfører oppgåver for det offentlege."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen foreslå regler som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private virksomheter med utgangspunkt i anbefalingene i rapporten "På like vilkår? En analyse av konkurranse mellom offentlige og private foretak" i løpet av 2006.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringa i statsbudsjettet for 2007 å gjere greie for sitt arbeid med å klårgjere reglane for

konkurranse på like vilkår på dei områda også private tenesteytarar utfører oppgåver for det offentlege.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til forslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:64 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter - bifalles ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 29. mai 2006

Lars Peder Brekk
leder

Gunvor Eldegard
ordfører

Vedlegg

Brev fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 21. april 2006

Vurdering av Dokument nr. 8:64 (2005-2006) - Forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter

Departementet viser til brev av 6. april 2006 fra Stortingets næringskomité vedlagt Dok. 8-forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter. Representantene fremmer forslag om at Stortinget skal be Regjeringen foreslå regler som sikrer like konkurransevilkår i tråd med anbefalingene i rapporten "På like vilkår? En analyse av konkurranse mellom offentlige og private foretak", utarbeidet på oppdrag fra Konkurransetilsynet og daværende Moderniseringsdepartementet.

Departementet vurderer for tiden hvordan rapporten "På like vilkår?" mest hensiktsmessig kan følges opp. I "På like vilkår?" foreslås det generelle regler for å angripe problemene. Dette er regler som generelt regulerer offentlig virksomhet som opererer i konkurranseutsatte markeder uavhengig av hvilken sektor det

dreier seg om. En annen mulig oppfølging er å gjøre en sektorvis gjennomgang for å identifisere mulige problemer i enkeltsektorer og tilpasse virkemidlene etter hva som er hensiktsmessig i den enkelte sektor. I enkelte sektorer kan det tenkes at reglene som foreslås passer dårlig for å angripe problemene og at de kan ha uheldige sidevirkninger. I noen sektorer kan det for eksempel tenkes at bruk av eier- og instruksjonsmyndigheten passer bedre enn lovregulering.

Reglene som anbefales i "På like vilkår?" er anbefalt med et utgangspunkt i samfunnsøkonomisk effektivitet. Før det foreslås tiltak, bør imidlertid disse vurderes i et bredere samfunnsmessig perspektiv. Blant annet bør tiltakene vurderes i forhold til kommunenes frihet til å organisere virksomheten på den måten som er mest hensiktsmessig og hvilke konsekvenser tiltakene har for arbeidstakernes situasjon og rettigheter.

Departementets vurdering er derfor at det ikke er hensiktsmessig å foreslå regler i tråd med anbefalingene i "På like vilkår?" nå, uten å vurdere disse i en bredere sammenheng og uten at aktuelle alternativer vurderes.